

Bundeswehr čekají zásadní změny. Německá armáda se má ještě více vzdálit dosavadnímu modelu obrany země a má se naopak soustředit na asymetrické způsoby vedení válek a na boj s terorismem, který nejvíce ohrožuje moderní civilizaci. Sociálnědemokratického ministra ale v letošním roce ještě čeká střet s koaličním partnerem, Stranou zelených, protože Peter Struck zamýšlí nasazovat v budoucnu vojáky na území Německa jak proti teroristům, tak na ochranu obyvatel, infrastruktury atd. Toto téma bylo dosud v berlínské vládní koalici v podstatě tabu. Zeleným se také nezamlouvá, že má zůstat zachována branná povinnost, což odporuje trendům v řadě dalších armád Evropy. Dalším problémem je délka základní vojenské služby, jež je dosud devět měsíců, ale už nějakou dobu se diskutuje o možném zkrácení na půl roku. Ministr obrany Struck plánuje další snížení početních stavů Bundeswehru z 285 na 270 tisíc. Debatuje se i o snížení až na 240 000. Jestli i nadále armáda o současných počtech vystačí s rozpočtem 24 miliard eur ročně, to je otázka.

Změna mezinárodního bezpečnostního prostředí podnítila velmi podstatné zásahy do struktury armád evropských členů NATO v souvislosti s adaptací na nové úkoly Aliance. Jednou z těchto armád je i armáda německá. V Německu probíhá od roku 2000 velmi ambiciózní reforma Bundeswehru, která bude předmětem této studie. Rozboru jednotlivých koncepcí a zahraničně politickým okolnostem reformy německé armády nebude věnována větší pozornost a budou pouze zmíněny, protože se jimi již autor zabýval na stránkách tohoto časopisu (Vojenské rozhledy 3/2002), nehledě na skutečnost, že reforma německé armády je předmětem zájmu i jiných badatelů. Cílem této studie je zejména ukázat na možná úskali realizované reformy ohrožující její úspěšné dokončení. V první části stati autor proto stručně představí jednotlivé koncepce, ve druhé části se bude věnovat dosavadnímu průběhu reformy a ve třetí části poukáže na možná úskali.

Koncepce reformy Bundeswehru a její cíle

Již při nástupu rudo-zelené koalice k moci v roce 1998 se obě levicové strany shodly na svolání komise k reformě Bundeswehru, což potvrdily v koaliční smlouvě. Hlavním důvodem reformy je potřeba přizpůsobit německou brannou moc charakteru současného mezinárodního bezpečnostního prostředí. Nejprve provedla nová vláda mapování situace v německé armádě, k čemuž posloužilo zpracování dokumentu s názvem „Bestandaufnahme der Bundeswehr an der Schwelle zum 21. Jahrhundert“. Na jaře 1999 byla sestavena komise „Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr“ v čele s Richardem Weizsäckerem s velmi obsáhlým a ambiciózním úkolem. Úkol komise spočíval v komplexní analýze bezpečnostní situace ve světě, ve vyhodnocení bezpečnostních hrozeb a předpokládaných úkolů Bundeswehru, zejména ale v návrhu jeho rozsahu, organizační struktury, způsobu rekrutace, výcviku a výzbroje. Dne 23. 5. 2000 předala komise závěrečnou zprávu pod názvem „Gemeinsame Sicherheit und Zukunft der Bundeswehr“.

Přestože o nutnosti reformovat německou armádu se postupně od poloviny 90. let tvoří konsenzus v rámci německé politické elity, hlavní impulzy pro – ve srovnání s vývojem 90. let – dosud bezprecedentní reformu německé branné moci zahájenou v roce 2000 přišly ze zahraničí. Těmi nejzávažnějšími impulzy bylo schválení Iniciativy obranných schopností (*Defense Capabilities Initiative - DCI*) na vrcholném setkání Severoatlantické aliance v dubnu 1999 ve Washingtonu a vyhlášení *European Headline Goal (EHG)* na summitu Evropské unie v Helsinkách. Jak v této souvislosti upozorňuje Harald Kujat „*Budoucí úkoly Bundeswehru vyžadují odklon od tradičního důrazu na obranu teritoria*“ [1].

Souběžně s tímto dokumentem byla vypracována zpráva tehdejšího generálního inspektora Bundeswehru Hanse Petra Kirchbacha s názvem „*Eckwerte für die konzeptionelle und planerische Weiterentwicklung der Bundeswehr*“. Generální inspektor ve své koncepci reformy navrhoval redukci Bundeswehru na 290 000 vojáků, zkrácení základní vojenské služby na 9 a 7 měsíců s častějšími cvičeními při počtu 85 000 vojáků základní služby (104 000 povolanců za rok), výstavbu sil krizové reakce disponujících 157 000 vojáků, větší důraz na získání schopností k provádění celé škály operací krizového managementu mimo teritorium Německa a omezení počtu civilního personálu na 109 000. K jeho návrhům patřila dále redukce a reorganizace velitelských struktur, opatření ke zlepšení hospodárnosti a zlepšení spolupráce se soukromým sektorem [2].

Ministerstvo obrany v souvislosti s reformou Bundeswehru předložilo 5. června 2000 dokument „*Die Bundeswehr sicher ins 21. Jahrhundert. Eckpfeiler für eine Erneuerung von Grund auf*“. **Dle obecných rysů této koncepce v současnosti probíhá transformace německé armády, neboť její jádro se stalo součástí vládního rozhodnutí.** Shody a rozdíly výše uvedených koncepcí srovnává **tab. 1.** Německá vláda implementovala jádro koncepce zpracované plánovací

	Weizsäcker	Eckpfeiler	Kirchbach	Legenda
1.	240	277	290	1 – velikost Bundeswehru
2.	140	150	157	2 – počty sil krizové reakce
3.	25	77	85	3 – počty vojáků základní služby
4.	10	9 (23)	9 (23)	4 – délka základní vojenské služby
5.	KM+OT	OT+KM	OT+KM	5 – filozofie výstavby Bundeswehru
6.	Ano	Ano	Ano	6 – modernizace
7.	Ano	Ano	Ano	7 – multinacionalita
8.	Ano	Ano	Ano	8 – rozpočet
	Navýšení	Stávající	Navýšení	KM – krizový management
				OT – obrana teritoria

Tabulka č. 1: Srovnání koncepcí reformy Bundeswehru

oddělením ministerstva obrany pod vedením Haralda Kujata do dokumentu „*Eckpfeiler für die konzeptionelle und planerische Weiterentwicklung der Streitkräfte*“ z 14. června 2000.

Jak upozorňuje architekt reformy Harald Kujat, nový profil schopností německé armády se opírá o vybudování schopnosti k přenosu informací na strategické, operační a taktické úrovni, zlepšení schopnosti k velení na národní a multinacionální úrovni, vybudování kapacit ke strategické mobilitě a vysoké flexibilitě a mobilitě v operačním nasazení, zlepšení účinnosti v nasazení, zlepšení logistických schopností s důrazem na udržení jednotek v nasazení a zlepšení schopnosti vojsk přežít na moderním válčišti [3].

V průběhu reformy německá vláda několikrát mírně korigovala některé její parametry, například navýšila početní stavy speciálních jednotek o 5000 vojáků [4]. Po drobných úpravách

politického zadání, které ale prozatím nesouvisejí se změnami ve vrcholovém managementu, kdy došlo například k mírnému navýšení celkového početního stavu německé branné moci, má být cílovým stavem v roce 2006: získání schopností plnit rozšířené úkoly Bundeswehru a mezinárodních závazky; multinacionální orientace Bundeswehru; odstranění duplicitních kapacit v rámci jednotlivých složek německé armády; zhospodárnění provozu Bundeswehru a zvýšení efektivity; redukce tabulkových počtů Bundeswehru na 282 400 mužů a žen; zvýšení počtu vojáků z povolání a vojáků na čas ze současných 186 000 na 202 400 tisíc; posílení „sil krizové reakce“ (*Einsatzkräften*) na 150 000 vojáků; získání schopnosti provádět jednu operaci mimo území Německa v síle 50 000 vojáků po dobu 12 měsíců, nebo dvou menších v rozsahu 10 000 vojáků teoreticky neomezeně dlouho; zachování všeobecné branné povinnosti a základní vojenské služby při předpokládaném počtu 53 000 vojáků devítiměsíční základní služby a 27 000 dobrovolně děsloužících vojáků; vyčlenění 22 000 tabulkových míst pro získávání civilní kvalifikace vojáků; redukce počtu občanských zaměstnanců ze 120 000 na 80–90 000 v roce 2010; uzavření 61 posádek a podstatné zmenšení 40 posádek; navýšení investičních výdajů na 30 %, a tím umožnění modernizace německé armády; centralizace velitelských struktur pod jedno mezisložkové velitelství; zvětšení atraktivity Bundeswehru jako zaměstnavatele zlepšením platových podmínek a možností získávat civilní kvalifikaci pro děsloužící vojáky a vojáky z povolání; zachování všech principů „vnitřního vedení“ a principů „voják – občan státu v uniformě“ [5].

V průběhu roku 2003 se počínají vést debaty o případném dalším snížení početních stavů Bundeswehru na 240 000 vojáků, což prozatím německé vojenské elity vehementně odmítají.

Pokud záměry německé vlády shrneme, můžeme konstatovat, že Bundeswehr budoucnosti by měl být dle vládních představ po ukončení reformy plánovaném na rok 2006 menší, mobilnější, s pružnější velitelskou strukturou, orientovaný více než v minulosti na operace mimo teritorium Německa, redukováný o část těžkých zbraňových systémů, vybavený odpovídající technikou umožňující strategickou mobilitu, strategický průzkum a vedení boje inteligentní municí na hranici dosahu a mimo dosah prostředků protivníka a oproštěný od části podpůrných struktur, jež budou privatizovány.

Hlavním cílem je zejména zlepšení interoperability se spojeneckými armádami. Bundeswehr blízké budoucnosti by tedy měl být připraven vést jak moderní boj mimo teritorium státu, tak i operace podobající se svým charakterem spíše policejnímu zásahu, případně koloniální intervenci. Vládní záměr ale předpokládá i zachování schopnosti provést mobilizaci, navýšit početní stavy o zálohy a bránit se na teritoriu SRN. **Celkově ale vojenská schopnost vést klasický vojenský konflikt ve střední Evropě ustupuje do pozadí, jakkoli na ni není zcela rezignováno.** Jedinou konstantu při současných změnách v německé armádě představuje zachování a posílení principů „vnitřního vedení“ a „voják-občan státu v uniformě.“

Dosavadní průběh reformy

Vláda rudo-zelené koalice zahájila realizaci některých opatření souvisejících s reformou Bundeswehru ještě před přijetím koncepce reformy armády a ukončení fáze selekce navržených variant. V této souvislosti šlo zejména o uzavření smlouvy „*Rahmenvereinbarung mit Unternehmen der Wirtschaft über die Förderung der Zusammenarbeit im Bereich beruflicher Qualifizierung*“ z července 1999 zaměřené na zlepšení možností německých vojáků osvojit si kvalifikaci využitelnou mimo armádu. Cílem smlouvy je slovy Rudolfa Scharpinga, aby „každý

délesloužící voják, který přijde s civilní kvalifikací do Bundeswehru mohl Bundeswehru s vysokým stupněm civilní kvalifikace opustit" [6]. Projekt má usnadnit vojákům zahájení druhé civilní kariéry. Dále ministerstvo ještě před započatím reformy přijalo rámcovou dohodu s německými průmyslovými kruhy „*Innovation, Investition und Wirtschaftlichkeit in der Bundeswehr*“ z prosince 1999 zaměřenou na lepší prosazení ekonomických kritérií do hospodaření německé armády a rozvíjení spolupráce v oblasti modernizace německé armády.

Vlastní implementační fáze reformy německé armády započala přijetím dokumentu „*Eckpfeiler für die konzeptionelle und planerische Weiterentwicklung der Streitkräfte*“ německou vládou 14. června 2000, který navázal na dokument „*Die Bundeswehr sicher ins 21. Jahrhundert. Eckpfeiler für eine Erneuerung von Grund auf*“ zpracovaný plánovacím oddělením ministra obrany kolem Haralda Kujata z 5. června 2000. Německá rudo-zelená vláda v intencích výše uvedených dokumentů započala reformu Bundeswehru. V říjnu 2000 byl přijat dokument „*Neuausrichtung der Bundeswehr. Grobausplanung. Ergebnisse und Entscheidungen*“. Ve výše uvedeném dokumentu spolková vláda rozpracovala základní směr reformy německé armády. V prosinci 2001 (platnost od 1. ledna 2002) byl přijat „*Gesetz zur Neuausrichtung der Bundeswehr*“, který vytvořil potřebné právní prostředí pro realizaci cílů reformy, neboť provedl potřebné změny 24 zákonů a služebních předpisů. Ukončení reformy Bundeswehru je i nadále předpokládán v roce 2006.

Realizaci reformy německé armády můžeme rozčlenit do tří oblastí: reforma organizačních a velitelských struktur, modernizace Bundeswehru a zvyšování hospodárnosti a konečně také v oblasti personálu, což v praxi znamená snižování početních stavů a zvyšování atraktivity Bundeswehru jako zaměstnavatele.

V oblasti reformy organizačních a velitelských struktur na „*Neuausrichtung der Bundeswehr. Grobausplanung. Ergebnisse und Entscheidungen*“ navázalo 16. února 2001 rozhodnutí o budoucí struktuře posádek ve SRN, které je obsaženo v dokumentu „*Die Bundeswehr der Zukunft. Ressortkonzept Stationierung*“. Velmi významnými kroky byla rozhodnutí týkající se reformy posádek. Německá vláda na straně jedné přistoupila k jejich redukci, ale na straně druhé zohlednila představy zemí a obcí, čímž se vzdala možných úspor ve výši zhruba 500 mil. DM (250 mil. euro) [7]. Na základě přijaté varianty bude Bundeswehr dislokován v 541 obcích, což znamená, že zachováno zůstane 90 % posádek. U 39 posádek dojde k podstatné redukci personálu a celkem 61 posádek, z toho 21 malých, bude zavřeno. Redukcí počtu posádek a redukcí velikosti velké části posádek uspoří Bundeswehr 16 % stávajícího personálu [8].

V průběhu roku 2003 se ale v Německu opět otevírá diskuze o další redukci posádek, vynucené nedostatečným financováním reformy a vedené za účelem uvolnění finančních zdrojů pro jiné oblasti. V dubnu 2001 dosáhlo operační způsobilosti „*Streitkräfteunterstützungskommando*“. Ve stejném měsíci byl zřízen „*Bundesbesamt für Informationsmanagement und Informationstechnik der Bundeswehr – IT-AmtBw*“. V červnu 2001 bylo uvedeno do operační způsobilosti „*Einsatzführungskommando*“ v Postupimi určené pro velení probíhajícím operacím Bundeswehru. V rámci redukce a reorganizace velitelských struktur bylo posíleno postavení generálního inspektora. Naopak některé nové struktury nově vznikly. V této souvislosti jde zejména „*Einsatzrat*“, jejímž účelem je podporovat vrchního velitele (v době míru ministr obrany, v době války kancléř) při plánování, přípravě a vedení operací Bundeswehru a o „*Rüstungsrat*“ harmonizující pod předsednictvím generálního inspektora vyzbrojování Bundeswehru. V rámci slučování logistické organizace jednotlivých složek vznikla „*Streitkräftebasis*“, odpovědná za logistiku v rámci celé německé armády.

Pro modernizaci Bundeswehru a zlepšení hospodárnosti v září téhož roku 2000 zřídila spolková vláda „Gesellschaft für Entwicklung, Beschaffung und Betrieb – GEBB“. Úkolem společnosti je poskytovat poradenskou činnost při výběru variant v oblasti nákupů, provozu, financování, platebních možnostech, privatizaci nepotřebného majetku atp. V březnu 2001 byl schválen dokument „Das Material und Ausrüstungskonzept“. Z hlediska dosažení cílů reformy německé armády v oblasti zvýšení vojenských schopností je nutné zdůraznit získání souhlasu politických orgánů (zejména vojenského výboru Spolkového sněmu) s plánem nákupů nových zbraňových systémů v prosinci 2001 a březnu 2002. Šlo zejména o radarové systémy SAR Lupe, korvety K 130, průzkumná vozidla FENNEK, transportní letouny Airbus A 400M, tankovací letouny A 310, datový systém MIDS a některých dalších zbraní.

V této souvislosti je nutné vzít v úvahu, že některé projekty modernizace německé armády již několik let probíhají. Jde zejména o vývoj, nákup, případně modernizaci vrtulníků NH-90 a Tiger, bojových superponiků Eurofighter a Tornádo a protiletadlových systémů Patriot. Celkem byly v letech 1998–2001 za vlády rudo-zelené koalice uzavřeny kontrakty na modernizaci Bundeswehru v úhrnné výši téměř 12 mld. euro (bez A 400M). [9] Přestože některé z těchto projektů pocházejí ještě z období studené války (např. Eurofighter), celkově měla prioritu výzbroj potřebná pro provádění širokého spektra operací krizového managementu mimo teritorium SRN, ovšem přirozeně upotřebitelná i při obraně země. Rozdělení investičních výdajů dle německých priorit v rámci DCI shrnuje tab. 2.

Oblast	Částka v mil. euro
Velení	127
Průzkum	764
Transport	2439
Účinnost v nasazení	3500
Délka nasazení	147
Schopnost přežít na bojišti	3398
Jiné	1568
Celkem	11 943

Tabulka č. 2: Rozdělení investičních výdajů dle DCI [22]

V roce 2003 bylo rozhodnuto o nákupu 60 transportních letadel A 400M místo původně uvažovaných 72. V každém případě pokud se podaří tento nákup skutečně realizovat, bude to znamenat významné zlepšení německých schopností strategického transportu. V dnešním Německu se také pozvolna otevírá debata o dalším snížení počtů těžké techniky, která je částečně iniciována generálním tajemníkem NATO George Robertsonem.

V rámci reformy personálu byly od prvního ledna 2001 v německé armádě na základě rozhodnutí justice zpřístupněny ženám všechny posty, včetně postů u bojových jednotek. Od ledna 2002 vstoupila v platnost změna odměňování vojáků Bundeswehru zvyšující atraktivitu služby, neboť se tím otevřela cesta ke zvýšení platu nebo povýšení 42 000 vojáků. Od dubna 2002 byly reformovány kariérní postupy praporčíků, rotmistrů a vojáků na čas. Reforma Bundeswehru v oblasti personální struktury a zvýšení atraktivity armády jako zaměstnavatele má ale i další dimenzi, totiž dimenzi zvyšování civilní kvalifikace vojáků pro jejich snadnější uplatnění po ukončení služby.

Na základě „Rahmenvereinbarung mit Unternehmen der Wirtschaft über die Förderung der Zusammenarbeit im Bereich beruflicher Qualifizierung“ z roku 1999 uzavřel Bundeswehr dohody o prohlubování civilní kvalifikace vojáků do roku 2002 celkem s 56 průmyslovými a obchodními komorami a s 49 komorami řemeslníků. Celkem se jedná o více než 1600 jednotlivých případů spolupráce v této oblasti [10]. O pozornosti věnované v německé armádě civilní budoucnosti vojáků svědčí vyčlenění celkem 22 000 všech tabulkových míst (téměř 8%) pro zvyšování civilní kvalifikace vojáků.

V rámci reformy německé armády byla od 1. 1. 2002 zkrácena délka základní vojenské služby na 9 měsíců s tím, že se i nadále předpokládá její zachování. Vojenská služba má flexibilní charakter. Je možné ji vykonat v celku nebo po částech formou 6 měsíců služby, šest týdnů v civilu, šest týdnů služby atd. Nadále je možné nastoupit na dobrovolnou prodlouženou vojenskou službu v době trvání 23 měsíců. V roce 2003 využívá tuto možnost 24 382 vojáků. Spolkové ministerstvo obrany předpokládá v průběhu let 2003 a 2004 zpřísnění kritérií pro povolávání branců, čímž chce pravděpodobně řešit problém nedostatku služebních míst pro všechny v úvahu přicházející brance.

Změny ve vrcholovém managementu spolkového ministerstva obrany se prozatím (jaro 2003) nijak neprojeví na základním směru a strategii reformy německé armády. Tento závěr se týká jak výměny generálního inspektora – jednoho z vojenských architektů reformy – Haralda Kujata za Wolfganga Schneiderhana (v souvislosti s Kujatovým nástupem do Bruselu na místo předsedy Vojenského výboru Severoatlantické aliance v červnu 2002), tak mnohem závažnější změny, totiž nahrazení Rudolfa Scharpinga na postu ministra obrany dosavadním předsedou frakce SPD v Bundestagu Peterem Struckem [11].

V každém případě reforma německé armády bude dále probíhat pod jiným politickým i vojenským vedením, než byla započata. **Po určitém období potřebném na zapracování nového vedení resortu lze ale očekávat analýzu současného vývoje reformy, která by při existenci politické vůle a odvahy vedení resortu mohla být prvním krokem při revizi reformy.**

Úskalí reformy německé armády

Vládní směřování reformy Bundeswehru předpokládá nadále budování německé branné moci k obraně teritoria země a spojenců a teprve v druhé rovině k provádění operací krizového managementu mimo článek 5 Washingtonské smlouvy.

Reforma německé armády předpokládá trojnásobné navýšení sil krizové reakce (*Einsatzkräfte*), avšak souběžně také pokračování povinné vojenské služby, povolávání 53 000 branců ročně a vyčlenění 27 000 míst pro dobrovolně dělesloužící vojáky (nasaditelné v zahraničí). Je otázkou, zda takto navržený rámec skutečně odpovídá současnému mezinárodnímu bezpečnostnímu prostředí a bezpečnostním hrozbám a zda by nebylo vhodné priority obrátit, jak navrhla komise pod vedením Richarda Weizsäckera. Pokud skutečně ze současného mezinárodního bezpečnostního prostředí nevyplývá hrozba přímého vojenského útoku na teritorium Německa a jeho spojenců a je mnohem pravděpodobnější nasazování německé branné moci mimo teritorium země a i mimo teritorium spojenců v rámci operací krizového managementu, bylo by logičtější zaměřit se na budování armády primárně schopné působit v tomto typu operací s tím, že by byl zachován potenciál k posílení schopností k obraně teritoria v případě, že se začne mezinárodní bezpečnostní prostředí měnit. O potřebě reálného stanovení úkolů pro reformovaný Bundeswehr se v dnešním Německu vedou mnohé politické a odborné spory.

Německé vládní dokumenty nadále předpokládají, že reformovaný Bundeswehr bude primárně budován k obraně teritoria a těmito prostředky se bude v případě nutnosti účastnit operací krizového managementu.

V roce 2002 spolková vláda znovu potvrdila, že „*Hlavní funkcí Bundeswehru je kolektivní obrana. To znamená obranu země v aliančním rámci a podporu spojenců. Obrana země v aliančním rámci se může konat mimo Německo i uvnitř Německa*“ [12]. Leitmotivem německých

vládních představ bylo zdůrazňování potřeby disponovat zálohami a tedy schopností mobilizace jako nástroje vyjadřujícího v případě krize připravenost země k odporu. Nárůst sil krizové reakce sice ukazuje, kde se předpokládá jádro operačních aktivit německé branné moci v blízké budoucnosti, avšak poměrně značný počet vojáků základní služby je důkazem neurčitosti stanovení priorit z hlediska budoucích úkolů Bundeswehru.

Pokud se radikálně nezmění parametry německé vnitřní politiky a veřejného mínění ve vztahu k Bundeswehru, je nepravděpodobné, že by jakákoli německá politická strana, jež chce ve volbách znovu získat moc, v blízké budoucnosti jen navrhla vysílat do zahraničí vojáky základní služby na jiném než dobrovolném principu.

Německá vláda nadále trvá na zachování konskripčního charakteru německé armády, ovšem při zvětšování relativní váhy jejího dobrovolného a profesionálního jádra. Výše uvedené politické omezení musíme brát jako základní východisko dalších úvah. Za výše zmíněného politického omezení je při dobrovolném způsobu rekrutace k dosažení schopnosti provádět operace krizového managementu mimo teritorium SRN v síle 10 000 vojáků zapotřebí zhruba 105 000 příslušníků armády [13].

Velmi často používaným argumentem části německých politických a vojenských elit pro zachování konskripčního Bundeswehru jsou vysoké náklady dobrovolné a profesionální armády. Jak ukazuje vývoj profesionalizace armád evropských států NATO, je tento závěr v zásadě správný. Z toho ale ještě nevyplyvá, že při současném charakteru mezinárodního bezpečnostního prostředí a pravděpodobném způsobu nasazení armády je konskripční armáda levnější než armáda dobrovolná. **Rozhodující je totiž počet reálně nasaditelných vojáků.** Existence výše uvedeného politického limitu nenasazovat konskripčně rekrutované vojáky mimo teritorium země je faktorem, jenž zásadně mění diskuzi o přílišných nákladech dobrovolné armády.

Z konskripčně rekrutovaných vojáků totiž není nasazení schopný nikdo. Nejde ani tak o kvalitu výcviku, jako o celospolečenskou a tím vnitropolitickou nepřijatelnost jejich používání v operacích „out of area“. Při zohlednění tohoto kritéria dospěl Huber k závěru, že náklady na nasaditelného vojáka jsou u konskripčně rekrutovaného Bundeswehru o 40 % větší než u dobrovolné US-Army. [14] Reiner K. Huber a B. Schmidt konstatují, že: „*Signifikantní navýšení sil krizové reakce je možné pouze prostřednictvím restrukturalizace ve spojení s redukcí podílu vojáků základní vojenské služby, zejména u pozemních sil, případně v dlouhodobém výhledu zrušením branné povinnosti.*“ [15] Reiner K. Huber odhaduje, že při zachování povinné vojenské služby by pro dosažení cílů reformy Bundeswehru muselo být ročně vydáno nikoli 23,5 mld. euro v rámci kapitoly ministerstva obrany, nýbrž téměř 31 miliard [16].

Pokud se nezmění současné mezinárodní bezpečnostní prostředí a nebo politická vůle nenasazovat konskripčně rekrutované vojáky v operacích mimo teritorium země (což je obojí málo pravděpodobné) je podle výhodnější a levnější dobrovolně rekrutovaná armáda. **Pokud by hrozilo nebezpečí přímé vojenské agrese teritoriu státu a nebo pokud by se změnilo postavení armády ve společnosti a umožnilo nasazování konskripčně rekrutovaných vojáků v zahraničí, vycházela by konskripční armáda levněji než armáda dobrovolná.** Změna těchto parametrů je ale v krátkodobém a střednědobém horizontu nepravděpodobná.

Význam konskripční rekrutace armády pro navýšení početních stavů mobilizací v případě potřeby je velmi hojně diskutovaným problémem dnešního Německa. Předně je nutné představit, že pronikání stále modernější techniky do armády poněkud mění význam mobilizace ve srovnání s obdobím studené války. Potřeba kvalifikovaných odborníků pro současně zbra-

nové systémy nemůže být často pokryta prostřednictvím vojáků základní služby, protože délka služby jednoduše nestačí k adekvátnímu výcviku. Předpokládá se, že vycvičit operátora moderních zbraňových systémů a zejména udržení získaných návyků vyžaduje více času, než výcvik motostřelce 80. let.

Základním problémem v Německu je určení priorit reformy, tedy stanovení, zda má větší prioritu udržení schopnosti zvětšení početních stavů před obnovením interoperability a modernizací. Německá armáda velmi angažovaná v multinacionálních formacích – například v eurosboru a v dánsko-německo-polské brigádě – má paradoxně problémy s interoperabilitou. Bundeswehr, sice schopný mobilizovat a zvýšit početní stavy na čtyřnásobek mírových počtů, avšak neschopný bojovat společně s aliančními jednotkami, je dle soudu autora méně vhodnou variantou německé armády pro současné mezinárodní bezpečnostní prostředí, než interoperabilní německá armáda schopná v případě potřeby zdvojnásobení mírových počtů.

Jak upozorňuje Reinhard K. Huber, Bundeswehr rekrutovaný na dobrovolném principu bude při převedení všech vojáků na čas odcházejících z armády do zálohy schopný v případě potřeby zdvojnásobit početní stavy bez nákladného výcviku záloh prostřednictvím povinné vojenské služby [17].

Není třeba pochybovat o skutečnosti, že voják na čas, často více let dobrovolně sloužící v Bundeswehru, v důsledku existence finančních prostředků cvičící a účastnivší se dvou až tří operací „out of area“ je podstatně lépe vycvičeným záložníkem, než voják devítiměsíční základní vojenské služby využívaný většinu času jako „bezpečnostní agentura ostrahy objektů“. Při sledování vývoje na současné německé politické scéně lze najít více indicií naznačujících, že v blízké budoucnosti bude otázka povinné vojenské služby předmětem zkoumání.

Vedle způsobu rekrutace německé armády řeší experti otázku finančního zajištění reformy německé armády. Úskalí nedostatečného financování celého procesu je hojně diskutované (a to nejenom v Německu) a je mediálně populární. Jak již bylo výše uvedeno, Německo se svými obrannými výdaji ve výši 1,5 % HDP pohybuje pod Severoatlantickou aliancí doporučovanou hranicí 2 %, čímž se otevírá prostor pro diskuze ve smyslu „Německo – černý pasažér v NATO“.

Z těchto poměrně omezených prostředků je v 90. letech pouze o málo více než 20 % vydáváno na investice. Důsledek je zřejmý. Výzbroj Bundeswehru postupně morálně i fyzicky zastarává a neprobíhá nutná obměna výzbroje z armády vybavené k velkému pozemnímu konfliktu v evropském regionu k pružnější a mobilnější armádě vyzbrojené k širšímu spektru operací „out of area“. Ve srovnání se Spojenými státy vydává Německo na konci 90. let (1998) pouze 40 % finančních prostředků na jednoho vojáka, přičemž na investice tato částka činí 30 %, na provoz 30 % a na personál 80 % částky vydané USA [18].

Co je z hlediska německých politických ambicí ještě více alarmující je skutečnost, že v těchto parametrech nezaostává Německo pouze za USA, ale i za Velkou Británií. Je zřejmé, že při trvání na principu všeobecné branné povinnosti a povinné vojenské služby – což jsou prozatím konstanty přijaté reformy (jaro 2003) – je možné dosáhnout zlepšení neblahé situace ve financování německé armády pouze prostřednictvím navýšení obranných výdajů. K tomuto kroku není v Německu i přes proklamovanou ochotu křesťanské pravice ani příznivá politická atmosféra, ani prostor z hlediska stavu německých veřejných financí.

O nutnosti redukovat výši státního dluhu a schodek veřejných rozpočtů v dnešním Německu nepochybuje dokonce ani levicová vláda. **Naděje na získání dodatečných zdrojů šetřením v rámci resortu se prozatím nenaplnily.** Přestože ministr obrany Peter Struck několikrát opa-

trně sondařoval možnost navýšení obranných výdajů (jakkoli veřejně hovořil o nutnosti zachovat nynější výši), ani rozpočet na rok 2003 schválený hlasy vládní koalice 19. 3. 2003 neznamenal žádné navýšení obranných výdajů, neboť jejich celková výše 24,4 mld. euro odpovídá výši minulých let. Tento rozpočet předpokládá navýšení investičních výdajů na 24,7 % v roce 2003 s předpokladem dalšího zvýšení na 27 % v roce 2006. V rámci celkové výše německých obranných výdajů však tento posun nemůže přinést žádoucí změnu při odstraňování všech německých vojenských slabín. Proto lze přepokládat specializaci na vybrané oblasti, zejména na schopnost strategického transportu, spojovacích systémů a přesně naváděné munice.

V průběhu reformy Bundeswehru začali na rizika plynoucí z nedostatečného financování Bundeswehru upozorňovat i představitelé německé vojenské elity, včetně generálního inspektora Bundeswehru Haralda Kujata, který odhadoval při zachování současných plánů deficit ve financování reformy na přibližně 2,7 mld. euro v roce 2006. Do roku 2006 odhaduje Kujat celkový deficit ve financování reformy na zhruba 8-10 mld. euro [19].

U Kujata se postupně stalo financování Bundeswehru významným konfliktním tématem s ministrem obrany Scharpingem a kancléřem Schröderem. Vývoj německých výdajů

Rok	Plánované výdaje	Skutečné výdaje
1994	24 788	24 134
1995	24 470	24 314
1996	24 663	24 142
1997	23 668	23 634
1998	23 687	23 962
1999	24 055	24 576
2000	24 201	24 320
2001	23 960	24 279
2002	24 695	24 542

Tabulka č. 3: Výdaje na obranu v letech 1994 – 2002 (mil. euro) [23]

na obranu ukazuje **tab. 3.** Jak uvádí Lothar Rühl v roce 2000: „Financování německé armády není nic jiného než žití z podstaty, tedy redukce existující materiální základny.“ [20]

V následujícím období nedošlo v oblasti financování Bundeswehru k zásadní změně a mezi bezpečnostní komunitou Německa sílí přesvědčení o nutnosti navýšit výdaje na obranu [21]. Vzhledem k omezeným finančním zdrojům je ohrožena i modernizace německé armády, která sice je směřována do oblastí požadovaných

v rámci iniciativy v obranných možnostech (DCI - Defence Capability Initiative), avšak v míře odstraňující pouze ty nejmarkantnější slabiny a pouze v nezbytně nutném míře.

Závěr

Reformu německé armády ohrožují následující faktory, jejich kombinace a časový souběh: nejasnost hlavního pravděpodobného způsobu budoucího nasazení německé armády a přetrvávající velký důraz na obranu teritoria, trvání na všeobecné branné povinnosti a povinné vojenské službě, snaha o provádění reformy a modernizace Bundeswehru s konstantními obrannými výdaji a nejednotnost v prioritách rozhodujících parlamentních politických stran a z toho vyplývající odlišné postoje politické elity.

Jinými slovy, reforma Bundeswehru probíhá za velmi nepříznivých vnějších i vnitřních podmínek, kdy dochází ke kumulaci nárůstu úkolů německé armády mimo teritorium SRN, relativní ztráty uznání významu vojenství německou společností a obtížnou ekonomickou situací doprovázenou snahami o konsolidaci veřejných rozpočtů s nejvyšším stupněm priority. Reforma Bundeswehru stojí před nejistou budoucností a dosažení jejích cílů v roce 2006 je ohroženo.

Někteří němečtí politici a vysoce postavení vojáci začínají v této souvislosti otevřeně hovořit o dosažení cílů reformy až v roce 2012. Její pozdější ukončení, např. v roce 2012 by mělo velmi negativní konsekvence jak pro dosažení cílů německé zahraniční politiky, tak pro budování bezpečnostního rozměru Evropské unie.

Zpoždění při dosažení cílů reformy v řádu několika let je možné v současnosti považovat za pravděpodobnější než její včasné reálné a nikoli formální dokončení. Proto lze předpokládat v tomto volební období snahu o korekci reformy Bundeswehru.

Poznámky:

- [1] Kujat, HARALD. „Die Bundeswehr auf ihrem Weg der Erneuerung von Grund auf.“ *Europäische Sicherheit* 1/2001, s. 32.
- [2] Kromě výše uvedeného dokumentu blíže KIRCHBACH, Hans-Peter. „Die Bundeswehr an der Schwelle zum 21. Jahrhundert.“ *Europäische Sicherheit* 1/2000.
- [3] Rede des Generalinspektors der Bundeswehr, General Harald Kujat, auf der 38. Kommandeur-Tagung der Bundeswehr in Leipzig am 13. November 2000.
- [4] Peter ZUMKLEY. Bundeswehrreform auf Erfolgskurs. Pressemitteilung 0305, 15.4. 2002. Dokument byl získán na <http://www.spdfraktion.de>
- [5] Die Bundeswehr 2002. Sachstand und Perspektiven. Berlin 2002.
- [6] SCHARPING, Rudolf. „Kooperation mit der Wirtschaft - Säule der Reform der Bundeswehr.“ *Europäische Sicherheit* 8/2001, s. 6.
- [7] Rede des Bundesministers der Verteidigung, Rudolf Scharping, anlässlich der Vortragsserie „Die Neuaustrichtung der Bundeswehr – Kooperation der Bundeswehr mit der Wirtschaft“ am 08. November 2001 in Dortmund. Dokument byl získán na <http://ministerium.bundeswehr.de>
- [8] Bundesministerium der Verteidigung. Bundeswehr 2002. Sachstand und Perspektiven. Berlin 2002, s. 52.
- [9] V této souvislosti je ale nutné zdůraznit, že pouze menší část z výše uvedených akvizic jsou nové nákupy rudo-zelené vlády.
- [10] Bundesministerium der Verteidigung. Bundeswehr 2002. Sachstand und Perspektiven. Berlin 2002, s. 31.
- [11] V této souvislosti je vhodné podotknout, že nový spolkový ministr obrany Struck je nevoják.
- [12] Bundesministerium der Verteidigung. Wehrpflicht im 21. Jahrhundert. Berlin 2002 s. 8.
- [13] HUBER, Reiner K. Überlegungen zur Weiterentwicklung der Bundeswehr. Trends der Einsatzfähigkeit und Stand der Technik. Vortrag beim Montagsgespräch der Rheinmetall DeTec AG am 15. Mai 2000 in Berlin, s. 3.
- [14] Tamtéž, s. 4.
- [15] HUBER, Reiner K., SCHMIDT, Bernhard. „Auf der Suche nach einem neuen Gleichgewicht.“ *Europäische Sicherheit* 2/2000, s. 31.
- [16] NINK, Karin, STADLMAYER, Tina: Militärexperten befürworten Berufsarmee. *Financial Times Deutschland* 8. 4. 2002.
- [17] HUBER, Reiner K. Überlegungen zur Weiterentwicklung der Bundeswehr. Trends der Einsatzfähigkeit und Stand der Technik. Vortrag beim Montagsgespräch der Rheinmetall DeTec AG am 15. Mai 2000 in Berlin, s. 4.
- [18] HUBER Reiner K., SCHMIDT Bernard. „Auf der Suche nach einem neuen Gleichgewicht.“ *Europäische Sicherheit* 2/2000, s. 29.
- [19] BÜCHNER, Gerold, KOLHOFF, Werner. „Kujat sieht höheren Finanzbedarf als Scharping.“ *Berliner Zeitung* 15. 6. 2001.
- [20] Rühl, LOTHAR. „Die Bundeswehr-Reform aus bündnispolitischer Sicht.“ Aus Politik und Zeitgeschichte B 43/2000, s. 9.
- [21] Srovnej: CLEMENT, Rolf. „Bundesverteidigungsminister Peter Struck - erste Schritte im neuen Amt.“ *Europäische Sicherheit* 9/2002.
- [22] Bundesministerium der Verteidigung. Bundeswehr 2002. Sachstand und Perspektiven. Berlin 2002, s. 37
- [23] Bundesministerium der Verteidigung. Bundeswehr 2002. Sachstand und Perspektiven. Berlin 2002, s. 44.